

Η ενθουμούμενη γονική αποδοχή-απόρριψη και η επίδρασή της στην ψυχική ευεξία κατά την ενήλικη ζωή: ο ενήλικος δεσμός και το προφίλ διαπροσωπικών σχέσεων ως παράγοντες διαμεσολάβησης

Σοφία Ψωμά⁶ & Θεόδωρος Γιοβαζολιάς⁷

Περίληψη

Ο σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της επίδρασης της αντιλαμβανόμενης γονικής αποδοχής-απόρριψης κατά την παιδική ηλικία στην ψυχική ευεξία του ατόμου κατά τη διάρκεια της ενήλικης ζωής, αλλά και κατά πόσο η επίδραση αυτή διαμεσολαβείται μέσα από άλλους παράγοντες όπως είναι ο ενήλικος δεσμός και το διαμορφωμένο στυλ διαπροσωπικών σχέσεων. Η έρευνα διεξήχθη σε 729 φοιτητές από τους οποίους οι 344 ήταν άντρες και οι 384 γυναίκες με μέση ηλικία τα 21 έτη. Οι κλίμακες αυτοαναφοράς που χρησιμοποιήθηκαν συγκέντρωναν δεδομένα γύρω από δημογραφικά στοιχεία, την ενθουμούμενη γονική αποδοχή-απόρριψη, τον ενήλικο δεσμό, το διαπροσωπικό στυλ και την ψυχική ευεξία. Τα αποτελέσματα ανέδειξαν ότι πράγματι ο ενήλικος δεσμός διαμεσολαβεί στη σχέση της αντιλαμβανόμενης γονικής αποδοχής-απόρριψης και της ψυχικής ευεξίας με την επίδραση του δεσμού υψηλής αποφυγής να παρουσιάζει μεγαλύτερη επίδραση από το δεσμό υψηλού άγχους. Τέλος, το μόνο διαπροσωπικό στυλ που αποδείχθηκε ως διαμεσολαβητικός παράγοντας ήταν εκείνο που αφορούσε την υγιή εξάρτηση. Τα παραπάνω ευρήματα συμβάλλουν στην περαιτέρω κατανόηση του βαθμού, αλλά και του τρόπου με τον οποίο η αποδοχή-απόρριψη από την πλευρά των γονέων κατά την παιδική ηλικία μπορεί να επηρεάσει την ψυχική ευεξία του ατόμου σε επόμενα στάδια της ζωής του.

Λέξεις-κλειδιά: γονική αποδοχή-απόρριψη, ενήλικος δεσμός, διαπροσωπικό στυλ, ψυχική ευεξία.

---

⁶ Απόφοιτη Τμήματος Ψυχολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, E-mail: sofypsoma@gmail.com

⁷ Καθηγητής Συμβουλευτικής Ψυχολογίας, Τμήμα Ψυχολογίας, Σχολή Κοινωνικών Επιστημών, Πανεπιστήμιο Κρήτης, E-mail: giovazot@uoc.gr

Εισαγωγή

Ενθουμούμενη αποδοχή – απόρριψη γονέων

Η θεωρία Διαπροσωπικής Αποδοχής-Απόρριψης (Rohner, 2016) έχει μελετηθεί αρκετά ως προς τους διάφορους τομείς που μπορεί να επηρεαστούν από τις θετικές ή αρνητικές εμπειρίες αποδοχής κατά την παιδική ηλικία. Αποτελείται από τρεις υπο-θεωρίες που θα αναλυθούν διεξοδικότερα στη συνέχεια, ωστόσο δεν θα είναι εφικτή η κατανόησή τους αν δεν προηγηθεί ο ορισμός μίας βασικής έννοιας αυτής της διάστασης της ζεστασιάς (warmth dimension).

Η αντιλαμβανόμενη αποδοχή-απόρριψη κατά την αλληλεπίδραση στις διαπροσωπικές σχέσεις είναι αυτό ακριβώς που δημιουργεί την διάσταση της ζεστασιάς στην οποία μπορούν, ουσιαστικά, να τοποθετηθούν όλοι, αλλά η διαφοροποίησή τους έγκειται στην ποιότητα της εγγύτητας που διαμορφώνεται κατά την αλληλεπίδραση (Rohner & Khaleque, 2010). Θα μπορούσε να παρομοιαστεί με ένα συνεχές αποτελούμενο από δύο άκρα. Στο ένα άκρο που αποτελεί το θετικό στοιχείο, τοποθετείται η αποδοχή και η οποία προσλαμβάνεται με ποικίλους τρόπους, οι οποίοι μπορεί να εκφράζονται είτε σωματικά (όπως με αγκαλιές, φιλία και άλλα), είτε λεκτικά (όπως με επιβραβεύσεις) είτε ακόμα και συμβολικά (για παράδειγμα με χειρονομίες που είναι γνωστές στην εκάστοτε κουλτούρα). Στο άλλο άκρο, βρίσκεται η λεγόμενη απόρριψη που εκφράζεται με έναν εντελώς διαφορετικό τρόπο, δηλαδή όλες οι θετικές εκδηλώσεις φροντίδας δεν υπάρχουν ή ακόμα αντικαθίστανται από τελείως αντιθετικές και πάλι εκφράζονται είτε με σωματική έκφραση (για παράδειγμα χτυπήματα) είτε με λεκτική (για παράδειγμα σαρκαστικά σχόλια και συνεχείς φωνές). Ανάμεσα, βέβαια, σε αυτά τα δύο άκρα υπάρχουν διακυμάνσεις ως προς το πιο άκρο προσεγγίζει περισσότερο ή λιγότερο η συμπεριφορά ενός γονέα αλληλεπιδρώντας με το παιδί (Rohner, Khaleque, & Cournoyer, 2009).

Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, είναι πλέον κατανοητό πως μία συμπεριφορά μπορεί να θεωρηθεί ως ένδειξη υποστήριξης ή όχι. Σύμφωνα με τη θεωρία, η αντιληπτή ή όχι αποδοχή επηρεάζει και διάφορους τομείς, οι οποίοι εξηγούνται ο καθένας σε άλλα κομμάτια της θεωρίας.

Η πρώτη υποθεωρία είναι εκείνη της προσωπικότητας (personality subtheory). Βάσει της συγκεκριμένης προσέγγισης, υποστηρίζεται ότι ο άνθρωπος εξελικτικά έχει διαμορφώσει μία ανάγκη για αποδοχή και κατά συνέπεια ασφάλεια λαμβανόμενη από το φροντιστή ή σημαντικούς άλλους. Ωστόσο, όταν αυτή η φυλογενετική ανάγκη δεν ικανοποιηθεί τότε το

άτομο διαμορφώνει διάφορα αρνητικά χαρακτηριστικά συμπεριφοράς, τα οποία δεν είναι λειτουργικά και μάλιστα μέσα στην πορεία του χρόνου αποτελούν ένα σταθερό σημείο αντίδρασης απέναντι διάφορα γεγονότα της καθημερινής ζωής του ατόμου αποτελώντας το σύνδρομο απόρριψης. Με τον όρο σύνδρομο εννοούμε ένα σύνολο στοιχείων που τείνουν να εμφανίζονται με σταθερό ρυθμό από κοινού μαζί (Rohner et al., 2009).

Συνεχίζοντας, περνάμε στην επόμενη υποθεωρία που σχετίζεται με τις στρατηγικές αντιμετώπισης (coping subtheory). Η υποθεωρία δομείται επάνω στην έννοια της αντιμετώπισης (coping), δηλαδή στην προσπάθεια που κάνει το άτομο για να προσαρμοστεί στις δυσκολίες. Οι διαδικασίες που χρησιμοποιεί το άτομο μπορεί να είναι περισσότερο προσανατολισμένες στο συναίσθημα είτε περισσότερο σε γνωστικές διεργασίες. Στα πλαίσια αυτών των διεργασιών μπορούν να χρησιμοποιηθούν διαφόρων ειδών συμπεριφορές όπως είναι προσπάθειες του ατόμου να αλλάξει με ενεργό τρόπο την κατάσταση, γνωστική αναδόμηση, αποδοχή της κατάστασης είτε συμπεριφορές που μπορεί να μοιάζουν ότι απαιτούν μικρότερη αυτενέργεια όπως είναι η άρνηση γύρω από όσα ζητήματα αφορούν την κατάσταση (Compas, Connor-Smith, Saltzman, Thomsen & Wadsworth, 2001).

Ωστόσο, είναι αποδεκτό πως η επίδραση της απόρριψης δεν είναι πανομοιότυπη ανάμεσα στα διάφορα άτομα. Έτσι, διαμορφώνονται και διαφορετικές κατηγορίες. Η μία περιλαμβάνει εκείνα τα άτομα που αν και έχουν νιώσει τη μη αποδοχή παρουσιάζονται συναισθηματικά και ψυχικά καλά (affective copers) απέναντι στις διάφορες καταστάσεις (Ki, 2015. Rohner et al., 2009). Από την άλλη, υπάρχει και μια κατηγορία ατόμων που τα καταφέρνει ικανοποιητικά σε επαγγελματικούς και εκπαιδευτικούς τομείς, αλλά η συναισθηματική και ψυχική κατάστασή τους δεν είναι καλή (instrumental copers). Βέβαια, όσον αφορά και την πρώτη κατηγορία πρέπει να γίνει σαφές πως και σε αυτήν την περίπτωση, αν και γενικά νιώθουν καλά, δεν βρίσκονται σε τόσο καλό επίπεδο ψυχικής ευεξίας όσο άτομα που έχουν λάβει στοργή και υποστήριξη (Rohner et al., 2009).

Τέλος, στην ολοκλήρωση της συνοπτικής παρουσίασης του τρίπτυχου που συνιστά τη θεωρία αποδοχής-απόρριψης δεν θα μπορούσε να απουσιάζει και η κοινωνικο-πολιτισμική υποθεωρία (sociocultural subtheory). Η σημαντικότητα της συγκεκριμένης οπτικής έγκειται στο γεγονός ότι καμία συμπεριφορά δεν μπορεί να μελετάται ανεξάρτητα από το πλαίσιο μέσα στο οποίο αναπτύσσεται και εκφράζεται. Προσεγγίζεται ως ένα πλαίσιο αμφίδρομων σχέσεων, δηλαδή τόσο τα άτομα επηρεάζονται από τα στοιχεία της κοινωνίας που επικρατούν, αλλά και τα ίδια τα άτομα επιδρούν πάνω στην κοινωνία διαμορφώνοντας μία επικρατούσα στάση που διακατέχεται περισσότερο από την αποδοχή ή την απόρριψη

αντίστοιχα. Βέβαια στοιχεία της ιδιοσυγκρασίας και συμπεριφορές των παιδιών τροποποιούν εξίσου στην επίδραση που δέχονται από το περιβάλλον (Rohner et al., 2009).

Μεγάλος αριθμός ερευνών έχει αναδείξει το γεγονός ότι η αντιλαμβανόμενη αποδοχή ή απόρριψη από τους γονείς κατά τη διάρκεια της παιδικής ηλικίας μπορεί να επηρεάσει τόσο παροδικά όσο και μεταγενέστερα στοιχεία που αφορούν την ψυχολογική προσαρμογή του παιδιού (π.χ. Geitsidou & Giovazolias, 2016. Khaleque & Ali, 2017. Rohner et al., 2020). Σύμφωνα με τους Khaleque και Rohner (2012b) η επίδραση αυτή από τους γονείς πράγματι εντοπίζεται τόσο στην παιδική όσο και στην ενήλικη ζωή, ωστόσο, τα επίπεδα επίδρασης της αντιλαμβανόμενης γονικής αποδοχής ή απόρριψης είναι λίγο χαμηλότερα μετά την ενηλικίωση κάτι το οποίο ενδεχομένως μπορεί να προκύπτει λόγω του ότι οι εμπειρίες των προσώπων αυξάνονται σε πολύ σημαντικό βαθμό πέρα από το οικογενειακό πλαίσιο δίνοντας τη δυνατότητα τροποποίησης της προγενέστερης επίδρασης. Επιπλέον, ο πατρικός ρόλος φαίνεται να αποκτά όλο και ισχυρότερη θέση μιας και νέα δεδομένα υποδεικνύουν πως η αντιλαμβανόμενη αποδοχή από τον πατέρα συχνά μπορεί να ασκεί ανάλογη ή και μεγαλύτερη επίδραση για το παιδί από την αντίστοιχη της μητέρας ανάλογα του φύλου του παιδιού (Li & Meier, 2017).

Ένα βασικό στοιχείο στο σημείο αυτό, είναι η έννοια της ψυχολογικής προσαρμογής, η οποία αποτελείται από διάφορα θετικά στοιχεία, εφόσον το άτομο νιώσει την ανταπόκριση ως προς την αποδοχή που έχει ανάγκη. Τα στοιχεία αυτά είναι τα εξής: μειωμένη εχθρικότητα και επιθετικότητα, ανεξαρτησία, θετική αίσθηση αυτοπεποίθησης και αυτοαποτελεσματικότητας, συναισθηματική ανταποκρισιμότητα, συναισθηματική σταθερότητα, αλλά και γενικά θετική αντίληψη και προσέγγιση του κόσμου. Όπως είναι αναμενόμενο, σε περίπτωση που βιωθεί έντονη απόρριψη τα στοιχεία αυτά είτε απουσιάζουν είτε μετατρέπονται στα αντίθετα αρνητικά τους. Μάλιστα, έχει φανεί η σταθερότητα της διαμορφωθείσας ψυχολογικής προσαρμογής κατά την παιδική ηλικία. Μετρήσεις που έχουν γίνει σε άτομα κατά την ενήλικη ζωή μέσω αναφοράς τους σε αναμνήσεις, έχουν αναδείξει την ύπαρξη σχέσης και στην παρούσα φάση της ζωής των συμμετεχόντων παρά τη διαφορά χρόνου (Khaleque & Rohner, 2012a).

Δεσμός

Η θεωρία του δεσμού είναι ένα ακόμη θεωρητικό μοντέλο πάνω στο οποίο έχει βασιστεί η μελέτη της έμφυτης τάσης του ατόμου να συνδεθεί με άλλα σημαντικά πρόσωπα

του περιβάλλοντός του αλλά και στις επιπτώσεις που έχει για τη ζωή του ατόμου η επιτυχής ή μη σύνδεση με τα πρόσωπα αυτά. Όταν το παιδί αισθανθεί ότι βρίσκεται απέναντι σε μία απειλητική κατάσταση ενεργοποιείται το σύστημα του δεσμού παρακινώντας το να προσκολληθεί στο φροντιστή. Στις περιπτώσεις που η ανάγκη δεν ικανοποιηθεί το παιδί διακατέχεται από έντονο άγχος (Bowly, 1969/1982).

Ο δεσμός που δημιουργείται κατά τα πρώτα χρόνια της ζωής του ατόμου, όμως, δεν σταματά να το επηρεάζει και κατά την ενήλικη ζωή. Οι πρώιμες αυτές εμπειρίες σε σχέση με την αίσθηση ασφάλειας ή μη που παρέχει ο φροντιστής έχει συνδεθεί με τον τρόπο που κανείς αντιλαμβάνεται τον εαυτό του και τους άλλους μέσα στις σχέσεις, αλλά και τον τρόπο που αξιολογεί τις καταστάσεις (Bartholomew & Horowitz, 1991).

Οι πρώιμες εμπειρίες που αφορούν την αποδοχή και την απόρριψη έχει φανεί ότι καθορίζουν τη γνωστική και συναισθηματική επεξεργασία των κοινωνικών αλληλεπιδράσεων των ατόμων. Κατά την αλληλεπίδραση με τους άλλους ενεργοποιούνται στρατηγικές και συμπεριφορές που το άτομο έχει ήδη μάθει για την αντιμετώπιση της αποδοχής και της απόρριψης. Ωστόσο, εμπειρίες μη αποδοχής φαίνεται να συμβάλλουν στην ανάπτυξη σχημάτων που αφορούν την ανασφάλεια μέσα στη σχέση δυσκολεύοντας την αντιμετώπιση των διαπροσωπικών δυσκολιών. Οι εμπειρίες, λοιπόν, διαμορφώνουν μία προδιάθεση ως προς την ερμηνεία των περιστάσεων απόρριψης από το άτομο, η οποία έχει κατονομαστεί ως ευαισθησία στην απόρριψη (Downey & Feldman, 1996).

Ένα σημαντικό κομμάτι που αφορά τον τρόπο με τον οποίο το άτομο ερμηνεύει και κατανοεί πράγματα είναι οι διαπροσωπικές σχέσεις που αναπτύσσει και τα χαρακτηριστικά τους πράγμα που έχει μελετηθεί μέσα από τη σκοπιά του ενήλικου δεσμού. Οι Sumer και Cozzarelli (2004) υποστήριξαν πως το επικρατούν μοντέλο εαυτού (θετικό ή αρνητικό) είναι εκείνο που ασκεί τη μεγάλη επίδραση στην αντιλαμβανόμενη ικανοποίηση από τη σχέση σε σύγκριση με το ενεργό μοντέλο που αφορά τους άλλους. Γενικά ένα θετικό μοντέλο εαυτού εξυπηρετεί την αντίληψη των γεγονότων με ένα περισσότερο προσαρμοστικό τρόπο, ενώ ο συνδυασμός και με ένα θετικό μοντέλο για το σύντροφο οδηγεί σε λιγότερο αρνητικές κρίσεις για κάποια μη αρεστή συμπεριφορά του όπως είναι ο θυμός (Nisenbaum & Lopez, 2015).

Παράλληλα, διαφορετικά στοιχεία έχουν εντοπιστεί να μειώνουν την ικανοποίηση ανάμεσα στα δύο φύλα. Όσον αφορά ζητήματα σύγκρουσης που έχουν παρουσιαστεί να διαμεσολαβούν στην ικανοποίηση σχέση, ωστόσο, διαφορετικές καταστάσεις λειτουργούσαν

αρνητικά για τα δύο φύλα. Όσον αφορά τις γυναίκες φαίνεται να δυσκολεύονται με την αποφυγή από την πλευρά του συντρόφου σε σύγκριση με τους άνδρες που βίωναν μικρότερη ικανοποίηση στις περιπτώσεις που η σύντροφος παρουσίαζε αυξημένο άγχος μέσα στη σχέση. Η διαφορά μπορεί να εξηγηθεί ενδεχομένως από την τάση των ανδρών να αποφεύγουν την έκφρασή τους ιδίως υπό συγκρουσιακές συνθήκες σε αντίθεση με τις γυναίκες που φαίνεται να ασκούν αυξημένη πίεση για να επέλθει συζήτηση (Chaplin, 2015). Παρόλα αυτά, τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες η ικανοποίηση δείχνει να επηρεάζεται τόσο από την προσωπική τους αντίληψη για την ποιότητα της σχέσης όσο και από εκείνη του συντρόφου. Γενικά, η αποφυγή που χαρακτηρίζει κάποια άτομα δεν φαίνεται να επηρεάζει παρά μόνο εν μέρει την ικανοποίηση από τη σχέση υποδηλώνοντας τη διαμεσολάβηση ποικίλων άλλων παραγόντων. Ωστόσο, για τους άνδρες όταν η αποφυγή εκφράζεται από την πλευρά της συντρόφου κάτι τέτοιο επηρεάζει αρνητικά τη σχέση που ίσως εξηγείται από την πεποίθηση που επικρατεί πως οι γυναίκες τείνουν να εκδηλώνουν μεγάλη οικειότητα σε περίπτωση που ενδιαφέρονται (Smith, Heaven, & Ciarrochi, 2008. Brassard, Lussier, & Shaver, 2009).

Τα διαπροσωπικά προφίλ σχέσεων

Ως εξάρτηση ορίζεται ένα χαρακτηριστικό της προσωπικότητας το οποίο μπορεί να παρουσιάσει διαφορετικές εκδοχές επηρεάζοντας θετικά ή αρνητικά τις διαπροσωπικές σχέσεις του ατόμου ανάλογα με το βαθμό και τη μορφή που εκδηλώνεται (Bornstein, 2005). Αρχικά, εντοπίζεται το στοιχείο σχετικά με την κινητοποίηση (motivation) που σχετίζεται με μία ανάγκη του προσώπου για αποδοχή και υποστήριξη από το περιβάλλον του. Έπειτα, συνίσταται από το γνωστικό στοιχείο (cognitive) το οποίο αναφέρεται στην πεποίθησή του ότι δεν έχει την ικανότητα ελέγχου των καταστάσεων σε συνδυασμό με την πεποίθηση ότι οι άλλοι άνθρωποι είναι ικανοί αρκετά για να ελέγχουν την έκβαση των καταστάσεων. Ακόμη, υπάρχει το συναισθηματικό κομμάτι (affective) που συνάδει με αγχώδεις και φοβικές αποκρίσεις σε περίπτωση που το άτομο καλείται να δράσει ανεξάρτητα και ακόμα περισσότερο όταν η συγκεκριμένη συμπεριφορά θα γίνει αντικείμενο αξιολόγησης. Τέλος, το συμπεριφορικό (behavioral) που εν ολίγοις αφορά την τάση να αναζητά με πράξεις την υποστήριξη και την αποδοχή από τους γύρω του (Bornstein, 1993).

Η διαμόρφωση της εξάρτησης από κάποιον άλλο έχει φανεί να διαμορφώνεται ήδη από την παιδική ηλικία μέσω της σχέσης με τους γονείς. Ειδικότερα, χαμηλή εγγύτητα από

την πλευρά του πατέρα και βαθμός υψηλού ελέγχου από τη μητέρα έχουν συσχετιστεί με λιγότερο λειτουργική διαχείριση της εξάρτησης σε συνδυασμό με δυσλειτουργικά γνωστικά σχήματα. Σε αντίθεση με άτομα που παρουσιάζουν καλύτερο τρόπο διαχείρισης του τρόπου εξάρτησης από άλλα άτομα όταν έχουν διαμορφώσει έναν ασφαλή δεσμό σε συνδυασμό με ένα οικογενειακό περιβάλλον από το οποίο έχουν λάβει αποδοχή και στήριξη (Pincus & Wilson, 2001).

Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν άτομα που χαρακτηρίζονται από υψηλά επίπεδα ανάγκης και επιδίωξης εξάρτησης από άλλα πρόσωπα καταλήγοντας να έχουν αρνητικές συνέπειες (destructive overdependence). Τα άτομα αυτά τείνουν να εμφανίζουν έντονη ανησυχία για πιθανή εγκατάλειψη από κάποιο σημαντικό πρόσωπο, ενώ παράλληλα ανησυχούν ως προς το πόσο διαθέσιμος μπορεί να είναι ο άλλος, εφόσον τον χρειαστούν. Παρόλα αυτά, φαίνεται να έχουν δυσκολίες γενικά με την ανάπτυξη οικειότητας, ενώ δυσκολίες γύρω από την ταυτότητά τους και τη διαχείριση του συναισθήματός τους συνοδεύονται από την αδυναμία αντίστασής τους σε εξωτερικές πιέσεις (Bornstein Geiselman, Eisenhart, & Languirand, 2002). Γενικά, έχει υποστηριχθεί ότι αυτά τα άτομα δεν εκφράζουν ιδιαίτερη ικανοποίηση για τη ζωή τους, ενώ και τα επίπεδα χαμηλής αυτοπεποίθησής τους ενισχύουν τις παραπάνω καταστάσεις (Bornstein et al., 2003).

Η δεύτερη κατηγορία αφορά άτομα που θα μπορούσαν να προσδιοριστούν εναντιωματικά ανεξάρτητα (defensive detachment) μιας και αφορά ένα ιδιότυπο τύπο ανεξαρτησίας. Αρχικά, εντοπίζονται κάποια κοινά στοιχεία μιας και σε αυτήν την περίπτωση το άτομο δυσκολεύεται ως προς την αποτελεσματική διαχείριση των συναισθημάτων συνδυάζοντας δυσκολίες σε σχέση με την εγγύτητα με άλλα πρόσωπα. Ωστόσο, στη συγκεκριμένη περίπτωση η δυσκολία έγκειται στο γεγονός ότι οι άλλοι γίνονται αντιληπτοί ως μη κατάλληλοι για να στηριχθεί σε εκείνους αντιδρώντας με περισσότερο συγκρουσιακό τρόπο (Bornstein et al., 2002). Επιπλέον, η τάση για απομόνωση και η χαμηλή αυτοεκτίμηση δεν διαφέρει ούτε εδώ συμβάλλοντας σε χαμηλές προσδοκίες από το περιβάλλον του και στη γενικότερα μικρότερη ικανοποίηση από τη ζωή (Bornstein et al., 2004). Ωστόσο, το γεγονός ότι τα συγκεκριμένα άτομα παρουσιάζουν μειωμένη προσήνεια και αυξημένη εγωκεντρικότητα σε αντίθεση με την προηγούμενη κατηγορία δεν υπάρχει αγωνιώδης αναζήτηση για αποδοχή από τους άλλους κάτι που αναλογεί και στις δυσκολίες των κοινωνικών τους συναναστροφών (Bornstein & Huprich, 2006).

Ολοκληρώνοντας τη βασική παρουσίαση, διακρίνεται και εκείνη η θέση που σχετίζεται με τη λεγόμενη υγιή εξάρτηση (healthy dependence). Σε αυτήν την περίπτωση,

άτομα του περιβάλλοντος γίνονται αντιληπτά ως αξιόπιστα ως προς τη δυνατότητα στήριξης χωρίς να δημιουργούνται φόβοι γύρω από πιθανή ξαφνική απομάκρυνσή τους ή δυσκολίες στην προσέγγισή τους. Επίσης, εν αντιθέσει των προαναφερθέντων το άτομο παρουσιάζεται να έχει δομήσει την ταυτότητά του καθιστώντας το ικανό να διαχειρίζεται τα συναισθήματά του αλλά και εξωτερικά ερεθίσματα με κριτικό τρόπο (Bornstein et al., 2002) βοηθώντας στη διατήρηση της αυτοπεποίθησής του και στο να μην δημιουργείται ένταση γύρω από πιθανή σύγκρουση με κάποιο σημαντικό πρόσωπο (Bornstein et al., 2004). Σε γενικές γραμμές οι περιγραφές των σχέσεών τους δίνονται με θετικό τρόπο απουσιάζοντας κατά βάση αρνητικές στιγμές, ενώ παράλληλα άτομα με υγιή εξάρτηση δήλουν ικανοποιητικά διεκδικητικοί σε σχέση με τις προσωπικές τους ανάγκες χωρίς βέβαια να απουσιάζει και το ότι συνυπολογίζουν και το σύντροφό τους (Bornstein & Huprich, 2006).

Ψυχική ευεξία

Ως υγεία ορίζεται «η κατάσταση πλήρους φυσικής, ψυχικής και κοινωνικής ευεξίας και όχι μονάχα η απουσία ασθένειας ή αναπηρίας» (World Health Organization, 1984). Η υγεία δηλαδή δεν αποτελεί μόνο την απουσία κάποιων σωματικών συμπτωμάτων όπως ενδέχεται να κατανοείται συχνά από μέρος ανθρώπων, αλλά μία γενικότερη καλή κατάσταση σε όλους τους τομείς της ζωής του ατόμου.

Προχωρώντας στο ζήτημα της υποκειμενικής ψυχικής ευεξίας (subjective wellbeing) φαίνεται πως η κατανόησή της μπορεί να γίνει από τη σκοπιά τριών διαστάσεων που την αποτελούν. Αρχικά, το στοιχείο εκείνο που αφορά κυρίως την εκτίμηση του ατόμου σχετικά με το πόσο ικανοποιημένος νιώθει από τη ζωή του (evaluative wellbeing). Έπειτα, συνίσταται από τα διάφορα συναισθήματα που διακατέχουν το άτομο όπως χαρά, θυμός και άλλα (hedonic wellbeing). Τέλος, με την αντίληψη που έχει κάποιος απέναντι στο σκοπό και το νόημα της ζωής του (eudaimonic wellbeing) ολοκληρώνεται το τρίπτυχο της λεγόμενης ψυχικής ευεξίας (Stephoe, Deaton & Stone, 2015).

Εύλογα δημιουργείται η απορία αν τελικά η ψυχική ευεξία επηρεάζεται στον ίδιο βαθμό ως προς όλες τις διαφορετικές πτυχές της ή κάθε διαφορετικό τμήμα επηρεάζεται σε μεγαλύτερο βαθμό από συγκεκριμένους παράγοντες.

Ένα βασικό εύρημα αποτελεί το εισόδημα του ατόμου και κατά πόσο επηρεάζει την ικανοποίηση του από τη ζωή. Έχει αποδειχθεί ότι πράγματι οι οικονομικές απολαβές μπορούν να ενισχύσουν σε σημαντικό βαθμό το πόσο ικανοποιημένοι νιώθουν οι άνθρωποι από τη ζωή

τους, ενώ παράλληλα έχουν και μία μικρότερη θετική επίπτωση στα συναισθήματα που τείνουν να τους χαρακτηρίζουν. Ωστόσο, ύστερα από ένα ποσό εισοδήματος και επάνω έχει φανεί ότι η περαιτέρω αύξηση δεν προκαλεί κάποια διαφορά στο συναισθηματικό επίπεδο του ατόμου (Kahneman & Deaton, 2010). Επιπλέον, όπως αναφέρθηκε και νωρίτερα, η επίδραση δεν παρουσιάζεται τόσο ισχυρή όσον αφορά την πρόκληση θετικών συναισθημάτων, η οποία ευνοείται περισσότερο από ζητήματα που σχετίζονται με τη μάθηση, την αυτονομία, το σεβασμό και γενικά το αίσθημα ότι το άτομο έχει ένα υποστηρικτικό περιβάλλον επάνω στο οποίο μπορεί να βασιστεί (Diener et al., 2010).

Γενικά, τα θετικά συναισθήματα έχουν συσχετιστεί αρκετά στενά με την ικανοποίηση από τη ζωή και την αίσθηση ανεμελιάς. Παρόλα αυτά, τα οφέλη που λαμβάνουν τα άτομα από δράσεις που ενεργοποιούν τα συγκεκριμένα στοιχεία δεν έχουν φανεί τόσο ισχυρά όσο τα στοιχεία που αφορούν το νόημα της ζωής που έχει αναπτύξει κάθε άτομο για τον εαυτό του (Huta & Ryan, 2010) δημιουργώντας ενδιαφέρον περαιτέρω διερεύνησης του ζητήματος που σχετίζεται με το νόημα που δίνει κάθε άτομο στην ύπαρξή του. Κατά την παρούσα έρευνα χρησιμοποιήθηκε η Flourishing Scale (Diener et al., 2010) μιας και πρόκειται για μία κλίμακα που αξιολογεί το γενικότερη αντίληψη για την ψυχική ευεξία που έχει το άτομο. Σε περιπτώσεις που οποιοσδήποτε ερευνητής έχει πιο συγκεκριμένο ερώτημα μπορεί να χρησιμοποιεί παρεμφερείς κλίμακες που επικεντρώνουν σε παραπάνω παράγοντες. Τέλος, το γεγονός ότι πρόκειται για μία αρκετά σύντομη εκδοχή επιτρέπει να ενταχθεί σε ένα σύνολο μεγαλύτερων ερωτηματολογίων χωρίς να κουράσουν και να επηρεάσουν αρνητικά την απαντητικότητα του συμμετέχοντα (Diener et al., 2009).

Σκοπός της έρευνας

Με βάση τη βιβλιογραφική ανασκόπηση που προηγήθηκε, η παρούσα έρευνα θέτει ως στόχο τη μελέτη της σχέσης της αντιλαμβανόμενης αποδοχής-απόρριψης από τη μητέρα και τον πατέρα και με ποιο τρόπο επηρεάζει πτυχές της ενήλικης ζωής του ατόμου. Ειδικότερα, στόχος είναι να διερευνηθεί η πιθανή διαμεσολάβηση του ενήλικου δεσμού δηλαδή το κατά πόσο κάποιο άτομο διακατέχεται από ασφάλεια, άγχος ή αποφυγή στις συντροφικές σχέσεις και των προφίλ των διαπροσωπικών σχέσεων, τα οποία αναδεικνύουν την ύπαρξη υγιούς ή μη εξάρτησης σε αυτή την επίδραση. Η ανάδειξη νέων δεδομένων θα συνεισφέρει στην ήδη υπάρχουσα βιβλιογραφία και στη βαθύτερη κατανόηση τόσο ατομικών όσο και διαπροσωπικών στοιχείων δηλαδή με ποιο τρόπο πρώιμες εμπειρίες μπορούν να σχετιστούν

με τον τρόπο που ένα άτομο συνδέεται στις διαπροσωπικές του σχέσεις στην ενήλικη ζωή αλλά και την ψυχική ευεξία κατά τη συγκεκριμένη περίοδο.

Υποθέσεις έρευνας

Οι υποθέσεις της έρευνας που πρόκειται να εξεταστούν είναι οι εξής :

1. Υποθέτουμε ότι η αντιλαμβανόμενη αποδοχή-απόρριψη από τη μητέρα και τον πατέρα συνδέεται με την ψυχική ευεξία του ατόμου κατά την ενήλικη ζωή.
2. Υποθέτουμε ότι ο ενήλικος δεσμός αποτελεί διαμεσολαβητικό παράγοντα της αντιλαμβανόμενης αποδοχής-απόρριψης από τη μητέρα και τον πατέρα και την ψυχική ευεξία του ατόμου κατά την ενήλικη ζωή.
3. Υποθέτουμε ότι το προφίλ των διαπροσωπικών σχέσεων αποτελεί διαμεσολαβητικό παράγοντα της αντιλαμβανόμενης αποδοχής-απόρριψης από τη μητέρα και τον πατέρα και την ψυχική ευεξία του ατόμου κατά την ενήλικη ζωή.

Μέθοδος

Συμμετέχοντες

Το δείγμα αποτελούνταν από 728 φοιτητές στην πλειονότητά τους ελληνικής καταγωγής (96,3% με μία εκλιπούσα τιμή) ποικίλων τμημάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με επικρατούντα τμήματα εκείνα των κοινωνικών επιστημών (55,7%) και των επιστημών εκπαίδευσης (11,1 %) κατά βάση στο Πανεπιστήμιο Κρήτης (82,4 %). Υπήρχε σχεδόν ισοκατανομή ως προς το φύλο με τους άντρες να φτάνουν τα 344 άτομα (47,3%) και τις γυναίκες τα 384 άτομα (52,7%) με μέση ηλικία περίπου τα 21 έτη ($T. A. = 1,68$, Εύρος τιμών = 2,88), ενώ ο σεξουαλικός προσανατολισμός των ατόμων ήταν κατά βάση ετεροφυλικός (93,8%). Στο μεγαλύτερο ποσοστό τους παρουσιάστηκαν να έχουν τουλάχιστον έναν αδερφό ή αδερφή (90,5%), ενώ το μορφωτικό επίπεδο τόσο του πατέρα όσο και της μητέρας εντοπιζόταν από δευτεροβάθμια εκπαίδευση και πάνω σε ποσοστό περίπου 70%. Τέλος, ο τόπος μόνιμης κατοικίας παρουσιάστηκε να είναι κυρίως περιοχές με υψηλό αριθμό κατοίκων σε ποσοστό 67,6 %.

Διαδικασία

Η παρούσα έρευνα πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια μελέτης της σχέσης της ενθουμούμενης γονικής αποδοχής – απόρριψης στην παιδική ηλικία και κατά πόσο μπορεί να επηρεάσει ένα σύνολο άλλων παραγόντων της ζωής του ατόμου στην ενήλικη ζωή. Η διαδικασία της έρευνας ήταν υπό την εποπτεία του Καθηγητή Συμβουλευτικής Ψυχολογίας του Πανεπιστημίου Κρήτης, κ. Θεόδωρου Γιοβαζολιά και είχε εγκριθεί από την επιτροπή δεοντολογίας του Τμήματος Ψυχολογίας.

Η συλλογή των δεδομένων πραγματοποιήθηκε κατά βάση σε διάφορους χώρους του Πανεπιστημίου Κρήτης, αλλά και κατά τη διάρκεια μαθημάτων μετά από έγκριση του καθηγητή πληροφορώντας τα άτομα για το σκοπό της έρευνας και διαβεβαιώνοντάς τα για την εμπιστευτικότητα των στοιχείων που θα έδιναν. Δεν παρεχόταν κάπου είδους αντίτιμο με τη συμμετοχή τους να είναι εθελοντική, ενώ η διάρκεια της συμπλήρωσης του συνόλου των κλιμάκων κυμαινόταν περίπου στα 20 λεπτά. Ένα ακόμη σημείο στο οποίο δόθηκε προσοχή ήταν η συμπλήρωση των εκάστοτε κλιμάκων με ποικίλους τρόπους ως προς τη σειρά παρουσίασης ώστε να αποφευχθούν ζητήματα κόπωσης σε μία συγκεκριμένη κλίμακα που θα βρισκόταν στο τέλος, διασφαλίζοντας έτσι ζητήματα αξιοπιστίας.

Ψυχομετρικά εργαλεία

Για τη συλλογή των δεδομένων χορηγήθηκαν τα εξής ερωτηματολόγια:

Adult version of the Parental Acceptance-Rejection Questionnaire (Adult PARQ; Rohner, 2005) Ερωτηματολόγιο Αναμνήσεων Αποδοχής/ Απόρριψης από Πατέρα και Ερωτηματολόγιο Αναμνήσεων Αποδοχής-Απόρριψης από Μητέρα. Πρόκειται για δύο κλίμακες αυτοαναφορών αποτελούμενες από πανομοιότυπες προτάσεις με εξαίρεση αντωνυμίες που εκφράζουν το κάθε φύλο του γονέα ανά περίπτωση. Το σύνολο ανέρχεται στις 24 προτάσεις και η βαθμολογία δίνεται σε μία 4-βαθμια κλίμακα Likert με το 1 να αντιπροσωπεύει το «πάντα» και το 4 το «ποτέ». Μέσα από τις ερωτήσεις εξετάζονται ζητήματα που σχετίζονται με τις διαστάσεις της στοργής/ αγάπης, εχθρικότητας/ επιθετικότητας, αδιαφορίας/ παραμέλησης και αδιαφοροποίητης απόρριψης τόσο από την πλευρά του πατέρα (π.χ. Ο πατέρας μου... “Έλεγε καλά λόγια για μενα”, “Δε μου έδινε καθόλου σημασία”) όσο και από την πλευρά της μητέρας (π.χ. Η μητέρα μου... “Μου έδινε πολλή σημασία”, “Έκανε τα πάντα για να με στεναχωρεί”). Υψηλή βαθμολογία εκφράζει αποδοχή από το γονέα, ενώ αντίθετα χαμηλή βαθμολογία εκφράζει υψηλή αντιλαμβανόμενη απόρριψη. Ο δείκτης αξιοπιστίας στη

συγκεκριμένη έρευνα για την κλίμακα που αξιολογούσε τα σχετικά στοιχεία για τον πατέρα ήταν .92 και για τη μητέρα .91, αντίστοιχα.

Experiences in Close Relationships-Revised (ECR-R) Adult Attachment Questionnaire (Fraley, Waller & Brennan, 2000). Αφορά μία κλίμακα αυτοαναφοράς που εξετάζει τα διαφορετικά στυλ του ενήλικου δεσμού. Αποτελείται από 9 προτάσεις που μπορούν να λάβουν βαθμολογία από το 1 (Διαφωνώ απόλυτα) έως το 7 (Συμφωνώ απόλυτα). Οι προτάσεις είναι διατυπωμένες με τρόπο τέτοιο που επιτρέπουν την αξιολόγηση διαφορετικών διαπροσωπικών σχέσεων. Ένα μέρος των ερωτήσεων αξιολογεί το είδος του ενήλικου δεσμού που χαρακτηρίζεται από υψηλή αποφυγή και το άλλο μέρος ερωτήσεων το δεσμό υψηλού άγχους (π.χ. “Λέω σε αυτό το άτομο σχεδόν τα πάντα”, “Προτιμώ να μη δείχνω σε αυτό το άτομο τι αισθάνομαι κατά βάθος”). Υψηλή βαθμολογία ερμηνεύεται ως μη ασφαλής δεσμός. Όσον αφορά την αξιοπιστία του αποφευκτικού δεσμού ανέρχεται στο .81 και του αγχώδους δεσμού φτάνει το .82, αντίστοιχα.

Κλίμακα Ευημερίας - Flourishing Scale (Diener et al., 2010). Η συγκεκριμένη κλίμακα αυτοαναφοράς στοχεύει στην αξιολόγηση του επιπέδου ικανοποίησης του ατόμου από τη ζωή του γενικότερα. Αποτελείται από 8 προτάσεις βασιζόμενες σε μία 7-βαθμια κλίμακα μέτρησης Likert με τη βαθμολογία 1 να αναλογεί στο «Διαφωνώ απολύτως» και τη βαθμολογία 7 να αναλογεί στο «Συμφωνώ απολύτως» (π.χ. “Η ζωή μου είναι γεμάτη σκοπούς και νόημα”, “Οι φίλοι και γνωστοί μου με υποστηρίζουν και με ανταμείβουν γι’ αυτό που είμαι”). Η υψηλή βαθμολογία εκφράζει υψηλή ικανοποίηση από τη ζωή, ενώ αντίστοιχα χαμηλή βαθμολογία εκφράζει χαμηλή ικανοποίηση. Ο δείκτης αξιοπιστίας στην παρούσα έρευνα ήταν .83.

Relationship Profile Test (RPT) Τεστ Μέτρησης των Προφίλ Διαπροσωπικών Σχέσεων (Bornstein et al., 2002. Bornstein et al., 2004). Τέλος, η κλίμακα αυτοαναφοράς των διαπροσωπικών σχέσεων κατασκευάστηκε ώστε να μπορεί να αξιολογεί στοιχεία σχετικά με την εξάρτηση, την εναντιωματική αποδέσμευση και την υγιή εξάρτηση βασιζόντάς τα παράλληλα σε στοιχεία της προσωπικότητας, δηλαδή εκείνα που σχετίζονται με την κινητοποίηση, συμπεριφορά, συναίσθημα, αλλά και γνωστικά ζητήματα. Αποτελείται από 30 προτάσεις που βαθμολογούνται σε μία 5-βαθμια κλίμακα μέτρησης Likert με το 1 να αναλογεί στο «Διαφωνώ απόλυτα» και το 5 να αντιστοιχεί στο «Συμφωνώ απόλυτα». Εκτός από τη συνολική βαθμολογία που εκφράζει το συνολικό σκορ του διαπροσωπικού προφίλ του ατόμου ως προς το βαθμό και τον τρόπο εξάρτησης από άλλα άτομα, υπάρχουν και τρεις υποκλίμακες αποτελούμενες από 10 προτάσεις που αντιστοιχούν στην *υπερβολική*

εξάρτηση (destructive overdependence) (π.χ. “Είμαι πιο άνετος/η όταν κάποιος άλλος είναι επικεφαλής”), εναντιωματική αποδέσμευση (defensive detachment) (π.χ. “Προτιμώ να παίρνω αποφάσεις μόνος/η μου, από το να ακούω την γνώμη άλλων”) και την υγιή εξάρτηση (healthy dependency) (π.χ. “Οι περισσότερες σχέσεις μου είναι αμοιβαίας συνεισφοράς”), αντίστοιχα. Ο δείκτης αξιοπιστίας, αρχικά, για τις υποκλίμακες είχε ως εξής : Εξάρτηση = .75, Αποδέσμευση = .71, Υγιή εξάρτηση = .67, ενώ και ο συνολικός βαθμός αξιοπιστίας έφτασε στο .72.

Πλάνο Ανάλυσης

Η διαδικασία της στατιστικής επεξεργασίας των ερευνητικών δεδομένων έγινε με τη χρήση του στατιστικού προγράμματος IBM SPSS 21. Οι αναλύσεις που χρησιμοποιήθηκαν για την εξαγωγή των δεδομένων ήταν: 1) Κριτήριο t-test για ανεξάρτητα δείγματα (Independent sample t-test) με σκοπό τη μελέτη πιθανών διαφορών ανάμεσα στα δύο φύλα, 2) Συσχέτιση με το κριτήριο Pearson r (Pearson’s correlation) και 3) Διαμεσολαβητική ανάλυση (Mediation analysis).

Σύμφωνα με τους Baron και Kenny (1986) η ανάλυση διαμεσολάβησης μπορεί να αναδείξει αιτιώδεις σχέσεις ανάμεσα στις μεταβλητές υπό την τήρηση ορισμένων προϋποθέσεων. Αρχικά, η ανεξάρτητη μεταβλητή (γονική αποδοχή-απόρριψη πρέπει να επηρεάζει την εξαρτημένη μεταβλητή (ψυχική ευεξία). Έπειτα, η ανεξάρτητη πρέπει να επηρεάζει την διαμεσολαβητική μεταβλητή (ενήλικος δεσμός/διαπροσωπικό στυλ), ακόμη η διαμεσολαβητική μεταβλητή (ενήλικος δεσμός/διαπροσωπικό στυλ) πρέπει να επηρεάζει την εξαρτημένη (ψυχική ευεξία), ενώ ταυτοχρόνως η ανεξάρτητη και η διαμεσολαβητική μεταβλητή προβλέπουν την εξαρτημένη μεταβλητή.

Αποτελέσματα

Περιγραφικοί στατιστικοί δείκτες

Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται οι μέσοι όροι, οι τυπικές αποκλίσεις και ο δείκτης αξιοπιστίας (Cronbach’s alpha) για όλες τις κλίμακες και τις υποκλίμακες που χρησιμοποιήθηκαν για την έρευνα. Όπως φαίνεται για όλες τις μεταβλητές ο δείκτης αξιοπιστίας είναι άνω του ορίου 0.70 με εξαίρεση της υγιούς εξάρτηση που έχει μία μικρή απόκλιση.

Πίνακας 1. Περιγραφικοί στατιστικοί δείκτες για τις κλίμακες και τις υποκλίμακες της έρευνας.

Μεταβλητές	<i>M.O.</i>	<i>T.A.</i>	<i>Alpha</i>
Πατρική αποδοχή	80.32	11.56	.92
Μητρική αποδοχή	85.94	10.06	.91
Αποφευκτικός δεσμός	15.95	6.89	.81
Αγχώδης δεσμός	8.46	4.63	.82
Διαπροσωπικά προφίλ	90.82	11.41	.72
Υγής εξάρτηση	32.23	5.50	.67
Εναντιωματική αποδέσμευση	32.84	5.84	.71
Υπερβολική εξάρτηση	29.86	6.48	.75

Διαφορές φύλου

Με σκοπό τη διερεύνηση διαφορών ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες χρησιμοποιήθηκε το κριτήριο *t* για δύο ανεξάρτητα δείγματα. Στην πλειονότητα των μεταβλητών της έρευνας εντοπίστηκαν στατιστικώς σημαντικές διαφορές με εξαίρεση την κλίμακα αγχώδους δεσμού και την υποκλίμακα εναντιωματικής αποδέσμευσης (Πίνακας 2).

Πιο συγκεκριμένα, η αντιλαμβανόμενη πατρική αποδοχή για τις γυναίκες (*M.O.* = 81.53, *T.A.* = 11.37) ήταν στατιστικά σημαντικά υψηλότερη ($t = -3.013, p < .003$) από εκείνη των ανδρών (*M.O.* = 78.96, *T.A.* = 11.64) όσο και η αντιλαμβανόμενη μητρική αποδοχή (*M.O.* = 87.39, *T.A.* = 8.69) ήταν στατιστικά σημαντικά υψηλότερη ($t = -4.130, p < .001$) σε σύγκριση με εκείνη των ανδρών (*M.O.* = 84.30, *T.A.* = 11.20) αντίστοιχα.

Από την άλλη, η βαθμολογία των ανδρών στην υποκλίμακα αποφευκτικού τύπου δεσμού (*M.O.* = 16.83, *T.A.* = 7.21) ήταν στατιστικά σημαντικά υψηλότερη ($t = 6.552, p < .001$) από τη βαθμολογία των γυναικών (*M.O.* = 13.54, *T.A.* = 6.20). Ανάλογο στατιστικώς σημαντικό αποτέλεσμα αν και με μικρότερη διαφορά ($t = -2.389, p < .017$) εντοπίστηκε και στην υγής εξάρτηση ανάμεσα στους άνδρες (*M.O.* = 31.73, *T.A.* = 5.86) και τις γυναίκες (*M.O.* = 31.70, *T.A.* = 5.11), ενώ αντίθετα η υποκλίμακα υπερβολικής εξάρτησης παρουσίασε στατιστικώς σημαντική διαφορά ($t = -3.015, p < .003$) με τις γυναίκες να κατέχουν υψηλότερη βαθμολογία (*M.O.* = 30.54, *T.A.* = 6.22) από τους άνδρες (*M.O.* = 29.09, *T.A.* = 6.70). Τέλος, η κλίμακα ψυχικής ευεξίας για τις γυναίκες είχε μεγαλύτερη βαθμολογία (*M.O.* = 42.75, *T.A.* = 6.76) έναντι των ανδρών (*M.O.* = 41.15, *T.A.* = 7.52) με την παραπάνω διαφορά να είναι επίσης στατιστικώς σημαντική ($t = -3.018, p < .003$).

Πίνακας 2. Διαφορές φύλου ως προς τις μεταβλητές της έρευνας.

		<i>M.O.</i>	<i>T.A.</i>	<i>t</i>	<i>p</i>
Πατρική αποδοχή	Άνδρες	78.96	11.64	-3.013	.003
	Γυναίκες	81.53	11.37		
Μητρική αποδοχή	Άνδρες	84.30	11.20	-4.130	<.001
	Γυναίκες	87.39	8.69		
Αποφευκτικός δεσμός	Άνδρες	16.83	7.21	6.552	<.001
	Γυναίκες	13.54	6.20		
Αγχώδης δεσμός	Άνδρες	8.36	4.28	-.612	ns
	Γυναίκες	8.57	4.94		
Υγιής εξάρτηση	Άνδρες	31.73	5.86	-2389	.017
	Γυναίκες	31.70	5.11		
Εναντιωματική αποδέσμευση	Άνδρες	32.94	6.04	.477	ns
	Γυναίκες	32.73	5.65		
Υπερβολική εξάρτηση	Άνδρες	29.09	6.70	-3.015	.003
	Γυναίκες	30.54	6.22		
Ψυχική ευεξία	Άνδρες	41.15	7.52	-3.018	.003
	Γυναίκες	42.75	6.76		

Συσχετίσεις

Στη συνέχεια, εξετάστηκαν οι συσχετίσεις μεταξύ των διαφορετικών κλιμάκων της έρευνας (Πίνακας 3). Όπως φάνηκε, η πατρική αποδοχή συσχετίστηκε θετικά με την αντιλαμβανόμενη μητρική αποδοχή ($r = .482, p < .001$), την υγιή εξάρτηση ($r = .215, p < .001$) και την ψυχική ευεξία ($r = .363, p < .001$). Από την άλλη, παρουσίασε αρνητική συσχέτιση με τον αποφευκτικό δεσμό ($r = -.245, p < .001$), τον αγχώδη δεσμό ($r = -.176, p < .001$), με την εναντιωματική αποδέσμευση ($r = -.080, p < .001$). Η μητρική αποδοχή συσχετίστηκε θετικά με την υγιή εξάρτηση ($r = .186, p < .001$) και με την ψυχική ευεξία ($r = .340, p < .001$), ενώ αρνητική ήταν η συσχέτιση με τον αποφευκτικό δεσμό ($r = -.280, p < .001$) και τον αγχώδη δεσμό ($r = -.139, p < .001$).

Έπειτα, ο αποφευκτικός δεσμός συσχετίστηκε θετικά με τον αγχώδη δεσμό ($r = .310, p < .001$) και με την εναντιωματική αποδέσμευση ($r = .167, p < .001$). Αρνητική ήταν η συσχέτιση με την υγιή εξάρτηση ($r = -.386, p < 0,001$) και την ψυχική ευεξία ($r = -.319, p < .001$). Ανάλογα ο αγχώδης δεσμός συσχετίστηκε θετικά με την εναντιωματική αποδέσμευση ($r = .112, p < .001$), την υπερβολική εξάρτηση ($r = .203, p < .001$), ενώ αρνητικά συσχετίστηκε με την υγιή εξάρτηση ($r = -.242, p < .001$) και την ψυχική ευεξία ($r = -.193, p < .001$). Εν συνεχεία, η υγιής εξάρτηση παρουσίασε θετική συσχέτιση με την ψυχική ευεξία ($r = .422, p < .001$) και αρνητική συσχέτιση με την εναντιωματική αποδέσμευση ($r = -.143, p < .001$) και ακόμη την υπερβολική εξάρτηση ($r = -.139, p < .001$), ενώ τέλος η υπερβολική εξάρτηση συσχετίστηκε αρνητικά και με την ψυχική ευεξία ($r = -.197, p < .001$).

Πίνακας 3. Συνάφειες (Pearson r) για τις μεταβλητές της έρευνας.

1. Πατρική αποδοχή	1	.482**	-.245**	-.176**	.215**	-.080**	-.068	.363**
2. Μητρική αποδοχή		1	-.280**	-.139**	.186**	.019	-.047	.340**
3. Αποφυγή προσκόλλησης			1	.310**	-.386**	.167**	-.011	-.319**
4. Άγχος προσκόλλησης				1	-.242**	.112**	.203**	-.193**
5. Υγιής εξάρτηση					1	-.143**	-.139**	.422**
6. Εναντιωματική αποδέσμευση						1	.059	-.015
7. Υπερβολική εξάρτηση							1	-.197**
8. Ψυχική ευεξία								1

** $p < .001$

Μοντέλο Διαμεσολάβησης

Στον Πίνακα 4 βλέπουμε τα αποτελέσματα της ανάλυσης διαμεσολάβησης τα οποία βρέθηκαν στατιστικώς σημαντικά. Πιο συγκεκριμένα, η αρχική συνολική επίδραση της μητρικής αποδοχής (total direct effect – c) ως προς τον αποφευκτικό δεσμό, τον αγχώδη δεσμό και την υγιή εξάρτηση παρουσιάζεται στατιστικώς σημαντική. Μετά τον υπολογισμό της έμμεσης επίδρασης (a και b) παρουσιάζεται μείωση της άμεσης επίδρασης (c') με τις μεταβλητές του αποφευκτικού δεσμού, του αγχώδους δεσμού και της υγιούς εξάρτησης να οδηγούν σε μερική διαμεσολάβηση. Ανάλογα αποτελέσματα παρουσιάζουν οι παραπάνω μεταβλητές και με την πατρική αποδοχή ως ανεξάρτητη μεταβλητή.

Πίνακας 4. Μοντέλο διαμεσολάβησης ως προς τις μεταβλητές της έρευνας.

Ανεξάρτητη μεταβλητή	Διαμεσολαβητική μεταβλητή	a	b	c	c'	Διαστήματα εμπιστοσύνης	k2
Μητρική αποδοχή	Αποφευκτικός δεσμός	-.192 (.024)	-.253, (.037)	.241, (.025)	.192, (.025)	(.143, .242)	.070
	Αγχώδης δεσμός	-.064 (.017)	-.230, (.054)	.241, (.025)	.226, (.025)	(.177, .275)	.022
	Υγιής εξάρτηση	.102, (.020)	.485, (.043)	.241, (.025)	.192, (.023)	(.146, .238)	.073
Πατρική αποδοχή	Αποφευκτικός δεσμός	-.146, (.022)	-.255, (.036)	.224, (.022)	.186, (.021)	(.144, .228)	.063
	Αγχώδης δεσμός	-.071, (.015)	-.206, (.054)	.224, (.022)	.209, (.022)	(.167, .252)	.010
	Υγιής εξάρτηση	.102, (.017)	.471, (.043)	.224, (.022)	.176, (.020)	(.136, .216)	.081

Συζήτηση

Στόχος της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση της σχέσης της ενθουμούμενης γονικής αποδοχής – απόρριψης με την ψυχική ευεξία και με ποιο τρόπο διαμεσολαβείται από

τον ενήλικο δεσμό και τα διαπροσωπικά προφίλ σχέσεων. Πράγματι, τα αποτελέσματα της έρευνας ανέδειξαν την ύπαρξη σύνδεσης μεταξύ των μεταβλητών, γεγονός που υπογραμμίζει τη σημασία της από κοινού μελέτης και κατανόησης των στοιχείων αυτών.

Ένα χαρακτηριστικό στοιχείο της παρούσας έρευνας είναι η αναπτυξιακή περίοδος κατά την οποία βρίσκεται το υπό μελέτη δείγμα. Ειδικότερα, πρόκειται για δείγμα φοιτητών που βρίσκεται κατά τη φάση της αναδύομενης ηλικίας. Η έρευνα των διαπροσωπικών σχέσεων κατά τη συγκεκριμένη περίοδο ενός ατόμου παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον λόγω της ανομοιογένειας που παρατηρείται στο ρυθμό και τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα κατακτούν στοιχεία αυτονομίας και σύνδεσης με νέα πρόσωπα εκτός του οικογενειακού και φιλικού τους περιβάλλοντος (Arnett, 2007). Μάλιστα, η στήριξη που δίνεται από τους γονείς σε ζητήματα που αφορούν την αυτονομία και τη δημιουργία υγιούς αλληλεξάρτησης με άλλα πρόσωπα λειτουργούν βοηθητικά για την πορεία του αναπτυξιακού σταδίου, ενώ παράλληλα ενισχύονται και κομμάτια της ψυχικής ευεξίας των ατόμων (Inguglia, Ingoglia, Liga, Coco, & Cricchio, 2015). Τέλος, η ψυχική ευεξία είναι ένα επίσης σημαντικό σημείο για ένα άτομο που μεταβαίνει από την εφηβεία στην ενήλικη ζωή μιας και έχει φανεί να πρόκειται για μία περίοδο αυξημένου κινδύνου εμφάνισης δυσκολιών ψυχικής υγείας (Arnett, Kloep, Hendry & Tanner, 2011).

Πιο συγκεκριμένα, φαίνεται ότι ο τρόπος που τα άτομα θυμούνται τις εκφράσεις αποδοχής και απόρριψης που είχαν λάβει κατά την παιδική τους ηλικία από τους γονείς τους συμβάλλει στη διαμόρφωση του ενήλικου δεσμού, ο οποίος στη συνέχεια επηρεάζει την ψυχική ευεξία του ατόμου κατά την ενήλικη ζωή. Άτομα δηλαδή που ανακαλούν τη σχέση τους με τους γονείς ως περισσότερο αποδεκτική και στοργική παρουσιάζονταν με μεγαλύτερη ασφάλεια για εγγύτητα μέσα στις διαπροσωπικές τους σχέσεις κατά την ενήλικη ζωή συμβάλλοντας σε καλύτερα επίπεδα της ψυχικής τους ευεξίας. Αντίθετα, συμμετέχοντες οι οποίοι αναφέρουν ως λιγότερο θετικές τις σχέσεις με τους γονείς κατά την παιδική ηλικία, εμφανίζουν είτε μεγαλύτερο άγχος μέσα στα διαπροσωπικά πλαίσια είτε δεν νιώθουν τόσο μεγάλη ασφάλεια να έρθουν κοντά με άλλα σημαντικά για εκείνα πρόσωπα επηρεάζοντας τελικά με αρνητικό τρόπο την ποιότητα της ζωής τους.

Τα προαναφερθέντα αποτελέσματα συνδέονται με ανάλογα ευρήματα από προηγούμενες έρευνες. Μέρος αυτών έχει υποδείξει την επίδραση που κατέχει η σχέση με τους γονείς κατά την παιδική ηλικία σε παράγοντες της ψυχικής ευεξίας του ατόμου ως ενήλικα (Khaleque & Rohner, 2012a. Rohner & Khaleque, 2002). Παράλληλα, η επίδραση της αντιλαμβανόμενης αποδοχής-απόρριψης από την πλευρά της μητέρας φαίνεται να είναι

μεγαλύτερη σε κάποιο βαθμό από εκείνη του πατέρα, η οποία θα μπορούσε να δεχθεί ως μία πιθανή ερμηνεία τον τρόπο με τον οποίο τα άτομα αντιλαμβάνονται τη θέση και την ισχύ των γονέων τους μέσα στο πλαίσιο της οικογένειας. Ο γονέας δηλαδή που θεωρείται ως το μέλος εκείνο με τη μεγαλύτερη επιρροή και δύναμη είναι εκείνος που ασκεί τη μεγαλύτερη επιρροή στην ψυχολογική προσαρμογή του παιδιού (Rohner, 2014). Μάλιστα, έχει βρεθεί σε δείγμα Ελλήνων νεαρών ενηλίκων ότι οι άντρες δεν παρουσιάζουν διαφορές ως προς το συγκεκριμένο παράγοντα, ενώ οι γυναίκες τείνουν να θεωρούν ότι η μητέρα έχει μεγαλύτερη ισχύ από τον πατέρα (Giovazolias, 2014).

Ωστόσο, η παρούσα έρευνα δεν ανέδειξε μόνο σχέση ανάμεσα σε δύο μεταξύ τους μεταβλητές, αλλά ακόμα περισσότερο μπόρεσε να δείξει ότι ένα μέρος της επιρροής της γονικής αποδοχής-απορριψής στην ψυχική ευεξία ασκείται μέσω της διαμεσολαβητικής επιρροής του διαμορφωμένου ενήλικου δεσμού. Σύμφωνα με τους Hinnen και συνεργάτες (2009) ανάλογα στοιχεία έχουν δείξει ότι ένα οικογενειακό περιβάλλον χαρακτηριζόμενο από ζεστασιά, αρμονία και υποστήριξη οδηγεί σε ασφαλή ενήλικο δεσμό, ενώ άτομα με ανασφαλή δεσμό έχουν βιώσει τη σχέση με τους γονείς ως περισσότερο απορριπτική αλλά και γενικότερα αρνητικές εμπειρίες κατά την παιδική τους ηλικία και ακριβώς αυτός ο διαμορφωμένος ενήλικος δεσμός διαμεσολαβεί μερικώς επηρεάζοντας τελικά την ικανοποίηση του ατόμου από τη ζωή του στην παρούσα φάση.

Τόσο ο ενήλικος δεσμός με υψηλή αποφυγή όσο και ο δεσμός με υψηλό άγχος παρουσίασαν αρνητική επίδραση στην ποιότητα της ζωής του ατόμου. Ωστόσο, εντοπίζεται διαφοροποίηση ως προς το βαθμό επίδρασης μιας και τα άτομα με αποφευκτικό δεσμό παρουσιάζονται να δέχονται πιο αρνητικές επιρροές σε σχέση με τα άτομα με υψηλό άγχος. Μία ενδεχόμενη ερμηνεία θα μπορούσε να είναι το γεγονός ότι άτομα που τείνουν να αποφεύγουν τη σύνδεση με άλλα πρόσωπα βιώνουν λιγότερο θετικά συναισθήματα, ενώ άτομα με υψηλό άγχος βιώνουν επίσης περισσότερο αρνητικά συναισθήματα σε σχέση με άτομα με ασφαλή δεσμό, αλλά το έντονο άγχος και οι προσπάθειες για να ικανοποιήσουν τα σημαντικά πρόσωπα όπως ο ερωτικός τους σύντροφος μπορεί να οδηγήσει και τα ίδια τα άτομα να νιώσουν θετικότερα σε τομείς που αφορούν τη σχέση (Butzer & Campbell, 2008).

Πράγματι, έχει υποστηριχθεί ότι άτομα με υγιή εξάρτηση γενικά δεν βιώνουν άγχος για τη σταθερότητα των σχέσεών τους με σημαντικά άλλα πρόσωπα ακόμα και μετά από κάποια σύγκρουση, ενώ παράλληλα το άτομο διαθέτει ισχυρή την αίσθηση αυτεπάρκειας (Bornstein et al., 2004. Bornstein et al., 2002). Παράλληλα, οι θετικές σχέσεις με άλλα πρόσωπα, δηλαδή το κατά πόσο κάποιος νιώθει εμπιστοσύνη προς τους άλλους και ότι

μπορεί να στηριχθεί σε εκείνους, έχουν προσδιοριστεί ως διαμεσολαβητικός παράγοντας λειτουργώντας θετικά για το άτομο είτε ενισχύοντας την αίσθηση αυτοαποτελεσματικότητας και την ικανοποίηση από τη ζωή (Segrin & Taylor, 2007) είτε λειτουργώντας προστατευτικά για προβλήματα σχετικά με τη διάθεση όπως η κατάθλιψη (Segrin & Rynes, 2009). Παράλληλα, η αντιλαμβανόμενη ικανοποίηση από τη σχέση με τον ερωτικό σύντροφο επηρεάζεται επίσης από παράγοντες εγγύτητας - ιδίως σε ατομοκεντρικές κοινωνίες - ασκώντας επίδραση και στην ψυχική ευεξία του ατόμου ξεχωριστά (Dion & Dion, 1993. Rohner et al., 2019).

Ολοκληρώνοντας, ενδιαφέρον αποτελεί η ύπαρξη διαφορών ανάμεσα στα δύο φύλα που αναδείχθηκαν από τα δεδομένα της παρούσας έρευνας. Αρχικά, οι γυναίκες του δείγματος παρουσιάζονται να εκφράζουν μεγαλύτερη αποδοχή από τη σχέση τους τόσο με τον πατέρα όσο και με τη μητέρα σε σύγκριση με τους άντρες, ενώ και για τις δύο πλευρές η ενθουμούμενη αποδοχή από την πλευρά της μητέρας είναι μεγαλύτερη από εκείνη του πατέρα. Προηγούμενα ευρήματα έχουν δείξει ότι τόσο ο πατέρας όσο και η μητέρα φαίνεται να χρησιμοποιούν περισσότερο συναισθηματικά φορτισμένες λέξεις και εκφράσεις όταν το παιδί είναι κορίτσι, ενώ γενικότερα η μητέρα παρουσιάζεται πιο εκδηλωτική στις εκφράσεις της ανεξαρτήτως το φύλο του παιδιού (Fivush, Brotman, Buckner, & Goodman, 2000).

Έπειτα, οι άντρες παρουσιάζονται με μεγαλύτερη βαθμολογία στην υποκλίμακα του αποφευκτικού δεσμού γεγονός που παραπέμπει σε προηγούμενα στοιχεία, τα οποία αναφέρουν το ανδρικό δείγμα ως πιθανότερο να υιοθετεί αποφευκτικές τακτικές στις διαπροσωπικές του σχέσεις (Brassard, Lussier & Shaver, 2009), ενώ η αδυναμία ανάδειξης στατιστικώς σημαντικού αποτελέσματος διαφοράς φύλου ως προς τον αγχώδη τύπο θα μπορούσε να εξηγηθεί από το ηλικιακό εύρος του δείγματος που δεν ξεπερνά τα 25 έτη και είναι γνωστό πως η ύπαρξη άγχους κατά τη νεαρή ηλικία είναι ένα γενικό χαρακτηριστικό που υπάρχει εντονότερο και αρχίζει να μειώνεται με την αύξηση της ηλικίας και την ανάπτυξης καλύτερων στρατηγικών αντιμετώπισής του (Kafetsios & Sideridis, 2006). Τέλος, η ύπαρξη διαφοράς ως προς την ψυχική ευεξία των δύο φύλων μπορεί να συνδυαστεί με το εύρημα ότι οι άντρες του συγκεκριμένου δείγματος παρουσίαζαν υψηλότερη αποφυγή που όπως αναφέρθηκε νωρίτερα επηρεάζει σε μεγαλύτερο βαθμό με αρνητικό τρόπο την ποιότητα της ζωής.

Περιορισμοί

Παρά το γεγονός ότι αναδεικνύονται διάφορα στοιχεία από την παρούσα έρευνα και έγινε προσπάθεια να μειωθούν παράγοντες που θα μπορούσαν να επηρεάσουν τα αποτελέσματα, όπως και κάθε άλλη έρευνα χαρακτηρίζεται και από κάποιους που περιορισμούς που είναι σκόπιμο να αναφερθούν. Τα στοιχεία που περιορίζουν τα ευρήματα περιλαμβάνουν ζητήματα του δείγματος, καθώς και τη διαδικασία συλλογής των δεδομένων.

Αρχικά, το δείγμα αποτελούνταν αποκλειστικά από φοιτητές προπτυχιακού επιπέδου σπουδών. Κατά αυτόν τον τρόπο, στα δεδομένα της έρευνας δεν κατέστη δυνατή η μελέτη ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας που είναι πολύ πιθανόν να διαφοροποιούνταν σε ζητήματα διαπροσωπικών σχέσεων, αλλά ούτε και άτομα διαφορετικού μορφωτικού επιπέδου, παράγοντα που έχει φανεί να επηρεάζει το άτομο (Coppola, Vaughn, Cassibba, & Costantini, 2006). Επιπλέον, ο σεξουαλικός προσανατολισμός, αν και τέθηκε ως στοιχείο στην έρευνα, δεν στάθηκε δυνατό να μελετηθεί ως ξεχωριστός παράγοντας μιας και η αντιπροσώπευση στο δείγμα ήταν εξαιρετικά μικρή.

Έπειτα, ένα ζήτημα που πρέπει να ληφθεί υπόψη για την παραπάνω έρευνα είναι το γεγονός ότι τα δεδομένα συλλέχθηκαν με τη χορήγηση ερωτηματολογίων αυτοαναφοράς, δηλαδή τα στοιχεία που συγκεντρώθηκαν αποτελούσαν προσωπικές κρίσεις των ίδιων των συμμετεχόντων γεγονός που υποδηλώνει ότι τα στοιχεία αυτά δεν αποτελούν αντικειμενική αποτύπωση των χαρακτηριστικών, αλλά κυρίως του τρόπου με τον οποίο γίνονται αντιληπτά από το άτομο σε συνδυασμό με το γεγονός ότι αναφερόμαστε σε ένα συγχρονικό σχεδιασμό μελέτης, ο οποίος δεν επιτρέπει τη διεξαγωγή αιτιακών σχέσεων. Η δυνατότητα σύγκρισης των παραπάνω στοιχείων με άλλες πηγές όπως για παράδειγμα τους γονείς ή τον ερωτικό σύντροφο θα βοηθούσε σε μία πληρέστερη αποτύπωση της εικόνας των υπο μελέτη μεταβλητών χωρίς βέβαια να υπονοείται ότι τα στοιχεία είναι ανακριβή, ενώ δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η σπουδαιότητα μελέτης του τρόπου με τον οποίο το ίδιο το άτομο βιώνει κάποια γεγονότα.

Ακόμη, οι συνθήκες συμπλήρωσης των ερωτηματολογίων, αλλά και το μέγεθος ενδέχεται να έχει ασκήσει κάποιο βαθμό επίδρασης επί των δεδομένων. Τα άτομα κατά βάση συμμετείχαν στην έρευνα, ενώ παρευρίσκονταν και άλλα άτομα και συμμετείχαν όλοι από κοινού, γεγονός που μπορεί να δημιουργούσε ζητήματα αναστολής ή απόσπασης προσοχής. Ακόμη, λόγω του ότι επρόκειτο για ένα πολυμεταβλητό μοντέλο μελέτης το σύνολο των

ερωτηματολογίων ήταν αρκετά μεγάλο και απαιτούσε σχετικά αρκετό χρόνο για την ολοκλήρωση συμπλήρωσής του, κάτι το οποίο θα μπορούσε να δυσκόλεψε τη συγκέντρωση των ατόμων αν και έγινε προσπάθεια να περιοριστεί με την τυχαία σειρά παρουσίασης των ερωτηματολογίων ανά άτομο. Τέλος, έγινε αντιληπτό ότι κάποια συγκεκριμένα σημεία δυσκόλευαν ως προς την κατανόησή τους σύμφωνα με απορίες των συμμετεχόντων, ωστόσο δεν είναι σίγουρο εάν όλοι εξέφρασαν τις απορίες τους ή απάντησαν ακόμα και αν δεν ήταν απόλυτα σίγουροι για κάποια ερωτήματα.

Όπως και να έχει, στα πλαίσια της έρευνας έγινε κάθε προσπάθεια για να νιώθουν οι συμμετέχοντες ασφαλείς ως προς τα προσωπικά τους στοιχεία, αλλά και ως προς τη δυνατότητά τους να εκφράσουν οποιαδήποτε απορία ή δυνατότητα μη ολοκλήρωσης της διαδικασίας ώστε να μην επηρεάσουν τέτοιου είδους παράγοντες τη διαδικασία, ενώ μία μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να επιλέξει να εξετάσει και στοιχεία που στην παρούσα έρευνα δεν συμπεριλήφθηκαν.

Πρακτικές προεκτάσεις

Ο ρόλος των γονέων κατά την παιδική ηλικία έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα βασικός για τη διαμόρφωση διαφόρων χαρακτηριστικών του ατόμου τόσο με θετικό όσο και με αρνητικό τρόπο μεταξύ των οποίων είναι ζητήματα που αφορούν την προσωπικότητα του ατόμου (Furnham & Cheng, 2000), την ψυχική και σωματική υγεία του (Vandewalle, Moens, & Braet, 2014. Wolfradt, Hempel, & Miles, 2003), αλλά ακόμα και την ακαδημαϊκή επίδοση (Maier & Lachman, 2000. Milevsky, Schlechter, Netter, & Keehn, 2007).

Ωστόσο, φάνηκε ότι ένα μέρος της επίδρασης ασκείται μέσω της ασφάλειας και της υγιούς εξάρτησης που αναπτύσσουν τα άτομα στα πλαίσια των σχέσεων κατά την ενήλικη ζωή τους. Κατά αυτόν τον τρόπο, η ανάπτυξη των συγκεκριμένων στοιχείων στα πλαίσια των διαπροσωπικών σχέσεων μπορεί να συμβάλλει στη βελτίωσή τους.

Άτομα με περισσότερο ανεπτυγμένες δεξιότητες ως προς την αποτελεσματικότερη διαχείριση δύσκολων καταστάσεων παρουσίαζαν πιο ασφαλή δεσμό, αλλά και καλύτερη ποιότητα ζωής σε σύγκριση με τα ίδια άτομα που κάποια περίοδο της ζωής τους ένιωθαν λιγότερο ικανοί να διαχειριστούν διάφορες καταστάσεις (Zhang & Labouvie-Vief, 2004) κάτι που ενδέχεται να υποδεικνύει πως η βοήθεια στο άτομο να διαχειριστεί δυσκολίες της καθημερινότητας μέσω της ψυχοθεραπευτικής διαδικασίας μπορεί να λειτουργήσει προστατευτικά τόσο για την αλληλεπίδραση στις σχέσεις τους και έπειτα στο ευ ζήν του.

Παράλληλα, ο τρόπος με τον οποίο τα άτομα συνδέονται με άλλα για αυτά σημαντικά πρόσωπα στη ζωή τους δεν αποτελεί ένα σταθερό μοτίβο που δεν τροποποιείται στην πορεία της ζωής. Ειδικότερα, δυσάρεστα γεγονότα μπορούν να συμβάλλουν στην ανάπτυξη ανασφαλούς δεσμού απέναντι στις σχέσεις δημιουργώντας δυσκολίες στο άτομο (Cozzarelli, Karafa, Collins, & Tagler, 2003). ενώ από την άλλη ψυχοθεραπευτικές τεχνικές όπως η θεραπεία εστιασμένη στη μεταβίβαση (Transference-Focused Psychotherapy) έχουν αποδειχθεί ικανές να βελτιώσουν την ικανότητα του ατόμου να έρθει συναισθηματικά κοντά με άλλα πρόσωπα (Levy et al., 2006). Τέλος, θεραπείες εστιασμένες στον ενήλικο δεσμό φαίνεται να μπορούν να παρέμβουν σε πρώιμες εμπειρίες και προσπαθήσουν να αποκαταστήσουν σημεία που επηρεάστηκαν αρνητικά κατά το εκάστοτε αναπτυξιακό στάδιο. Τεχνικές ύπνωσης αλλά και η έμφαση στη θεραπευτική σχέση αποτελούν βασικές προϋποθέσεις (Spiegel, 2016). Κατά αυτόν τον τρόπο, παρουσιάζονται οι δυνατότητες για το κάθε άτομο να βελτιώσει παράγοντες της ποιότητας της ζωής του ακόμα κι αν έχει έρθει αντιμέτωπο με δύσκολες καταστάσεις στο παρελθόν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Arnett, J.J. (2007). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for? *Child Development Perspectives*, 1(2), 68-73. doi: [10.1111/j.1750-8606.2007.00016.x](https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2007.00016.x)
- Arnett, J.J., Kloep, M., Hendry, L.B., & Tanner, J.L. (2011). *Debating Emerging Adulthood: Stage or Process?* New York, NY: Oxford University Press.
- Baron, R.M., & Kenny, D.A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality & Social Psychology*, 51(6), 1173-1182. doi: [10.1037/0022-3514.51.6.1173](https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.6.1173)
- Bartholomew, K., & Horowitz, L.M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of Personality & Social Psychology*, 61(2), 226-244. doi: [10.1037/0022-3514.61.2.226](https://doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226)
- Bornstein, R.F. (1993). *The Dependent Personality*. New York, NY: The Guilford Press.
- Bornstein, R.F. (2005). *The Dependent Patient: A Practitioner's Guide*. Washington (DC): American Psychological Association.
- Bornstein, R.F., Geiselman, K.J., Eisenhart, E.A., & Languirand, M.A. (2002). Construct validity of the Relationship Profile Test links with attachment, identity, relatedness,

- and affect. *Journal of Personality Assessment*, 9(4), 373-381. doi: [10.1177/1073191102238195](https://doi.org/10.1177/1073191102238195)
- Bornstein, R.F., Geiselman, K.J., Gallagher, H.A., Ng, H.M., Hughes, E.E., & Languirand, M.A. (2004). Construct validity of the Relationship Profile Test: Impact of gender, gender role, and gender role stereotype. *Journal of Personality Assessment*, 82(1), 104-113. doi: [10.1207/s15327752jpa8201_15](https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8201_15)
- Bornstein, R.F., & Huprich, S.K. (2006). Construct validity of the relationship profile test: Three-year retest reliability and links with core personality traits, object relations, and interpersonal problems. *Journal of Personality Assessment*, 86(2), 162-171. doi: [10.1207/s15327752jpa8602_05](https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8602_05)
- Bornstein, R.F., Languirand, M.A., Geiselman, K.J., Creighton, J.A., West, M.A., Gallagher, H.A., & Eisenhart, E.A. (2003). Construct validity of the Relationship Profile Test: A self-report measure of dependency-detachment. *Journal of Personality Assessment*, 80(1), 64-74. doi: [10.1207/S15327752JPA8001_15](https://doi.org/10.1207/S15327752JPA8001_15)
- Bowlby, J. (1969/1982). *Attachment and Loss (Vol. 1: Attachment)*. New York, NY: Basic Books.
- Brassard, A., Lussier, Y., & Shaver, P.R. (2009). Attachment, perceived conflict, and couple satisfaction: Test of a mediational dyadic model. *Family Relations*, 58(5), 634-646. doi: [10.1111/j.1741-3729.2009.00580.x](https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2009.00580.x)
- Butzer, B., & Campbell, L. (2008). Adult attachment, sexual satisfaction, and relationship satisfaction: A study of married couples. *Personal Relationships*, 15(1), 141-154. doi: [10.1111/j.1475-6811.2007.00189.x](https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2007.00189.x)
- Chaplin, T.M. (2015). Gender and emotion expression: A developmental contextual perspective. *Emotion Review*, 7(1), 14-21. doi: [10.1177/1754073914544408](https://doi.org/10.1177/1754073914544408)
- Compas, B.E., Connor-Smith, J.K., Saltzman, H., Thomsen, A.H., & Wadsworth, M.E. (2001). Coping with stress during childhood and adolescence: problems, progress, and potential in theory and research. *Psychological Bulletin*, 127(1), 87-127. doi: [10.1037//0033-2909.127.1.87](https://doi.org/10.1037//0033-2909.127.1.87)
- Coppola, G., Vaughn, B.E., Cassibba, R., & Costantini, A. (2006). The attachment script representation procedure in an Italian sample: Associations with Adult Attachment Interview scales and with maternal sensitivity. *Attachment & Human Development*, 8(3), 209-219. doi: [10.1080/14616730600856065](https://doi.org/10.1080/14616730600856065)
- Cozzarelli, C., Karafa, J. A., Collins, N.L., & Tagler, M.J. (2003). Stability and change in adult attachment styles: Associations with personal vulnerabilities, life events, and

- global construals of self and others. *Journal of Social & Clinical Psychology*, 22(3), 315-346. doi: [10.1521/jscp.22.3.315.22888](https://doi.org/10.1521/jscp.22.3.315.22888)
- Diener, E., Ng, W., Harter, J., & Arora, R. (2010). Wealth and happiness across the world: material prosperity predicts life evaluation, whereas psychosocial prosperity predicts positive feeling. *Journal of Personality & Social Psychology*, 99(1), 52-61. doi: [10.1037/a0018066](https://doi.org/10.1037/a0018066)
- Diener, E., Wirtz, D., Biswas-Diener, R., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., & Oishi, S. (2009). New measures of well-being. In E. Diener (Ed), *Assessing Well-being: The collected works of Ed. Diener* (pp. 247-266). Dordrecht, NL: Springer + Business Media. doi: [10.1007/978-90-481-2354-4_12](https://doi.org/10.1007/978-90-481-2354-4_12)
- Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D.W., Oishi, S., & Biswas-Diener, R. (2010). New well-being measures: Short scales to assess flourishing and positive and negative feelings. *Social Indicators Research*, 97(2), 143-156. doi: [10.1007/s11205-009-9493-y](https://doi.org/10.1007/s11205-009-9493-y).
- Dion, K.K., & Dion, K.L. (1993). Individualistic and collectivistic perspectives on gender and the cultural context of love and intimacy. *Journal of Social Issues*, 49, 53-53, doi: [10.1111/j.1540-4560.1993.tb01168.x](https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1993.tb01168.x)
- Downey, G., & Feldman, S.I. (1996). Implications of rejection sensitivity for intimate relationships. *Journal of Personality & Social Psychology*, 70(6), 1327-1343. doi: [10.1037/0022-3514.70.6.1327](https://doi.org/10.1037/0022-3514.70.6.1327)
- Fivush, R., Brotman, M.A., Buckner, J.P., & Goodman, S.H. (2000). Gender differences in parent-child emotion narratives. *Sex Roles*, 42(3-4), 233-253. doi: [10.1023/A:1007091207068](https://doi.org/10.1023/A:1007091207068)
- Fraley, R., Waller, N., & Brennan, K. (2000). An item response theory analysis of self-report measures of adult attachment. *Journal of Personality & Social Psychology*, 78, 350-365. doi: [10.1037/0022-3514.78.2.350](https://doi.org/10.1037/0022-3514.78.2.350)
- Furnham, A., & Cheng, H. (2000). Perceived parental behaviour, self-esteem and happiness. *Social Psychiatry & Psychiatric Epidemiology*, 35(10), 463-470. doi: [10.1007/s001270050265](https://doi.org/10.1007/s001270050265)
- Geitsidou, A., & Giovazolias, T. (2016). Perceived partner acceptance –rejection and well being: The mediating role of resilience. *Journal of Child & Family Studies*, 25(11), 3260-3269. doi: [10.1007/s10826-016-0493-7](https://doi.org/10.1007/s10826-016-0493-7)

- Giovazolias, T. (2014). The moderating role of Parental Power/Prestige on the relationship between Parental Rejection and Psychological Maladjustment in a Greek student sample. *Cross-Cultural Research*, 48(3), 240-249. doi: [10.1177/1069397114528299](https://doi.org/10.1177/1069397114528299)
- Hinnen, C., Sanderman, R., & Sprangers, M.A. (2009). Adult attachment as mediator between recollections of childhood and satisfaction with life. *Clinical Psychology & Psychotherapy*, 16(1), 10-21. doi: [10.1002/cpp.600](https://doi.org/10.1002/cpp.600)
- Huta, V., & Ryan, R.M. (2010). Pursuing pleasure or virtue: The differential and overlapping well-being benefits of hedonic and eudaimonic motives. *Journal of Happiness Studies*, 11(6), 735-762. doi: [10.1007/s10902-009-9171-4](https://doi.org/10.1007/s10902-009-9171-4)
- Inguglia, C., Inguglia, S., Liga, F., Coco, A.L., & Cricchio, M.G.L. (2015). Autonomy and relatedness in adolescence and emerging adulthood: Relationships with parental support and psychological distress. *Journal of Adult Development*, 22(1), 1-13. doi: [10.1007/s10804-014-9196-8](https://doi.org/10.1007/s10804-014-9196-8)
- Kafetsios, K., & Sideridis, G.D. (2006). Attachment, social support and well-being in young and older adults. *Journal of Health Psychology*, 11(6), 863-875. doi: [10.1177/1359105306069084](https://doi.org/10.1177/1359105306069084)
- Khaleque, A., & Ali, S. (2017). A systematic review of meta-analyses of research on interpersonal Acceptance–rejection theory: Constructs and measures. *Journal of Family Theory and Review*, 9(4), 441-458. doi: [10.1111/jftr.12228](https://doi.org/10.1111/jftr.12228)
- Kahneman, D., & Deaton, A. (2010). High income improves evaluation of life but not emotional well-being. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107(38), 16489-16493. doi: [10.1073/pnas.1011492107](https://doi.org/10.1073/pnas.1011492107)
- Khaleque, A., & Rohner, R.P. (2002). Perceived parental acceptance-rejection and psychological adjustment: A meta-analysis of cross-cultural and intracultural studies. *Journal of Marriage and Family*, 64(1), 54-64. doi: [10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x](https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2002.00054.x)
- Khaleque, A., & Rohner, R.P. (2012a). Pancultural Associations between perceived parental acceptance and psychological adjustment of children and adults a meta-analytic review of worldwide research. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 43(5), 784-800. doi: [10.1177/0022022111406120](https://doi.org/10.1177/0022022111406120)
- Khaleque, A., & Rohner, R.P. (2012b). Transnational relations between perceived parental acceptance and personality dispositions of children and adults: A Meta-Analytic Review. *Personality and Social Psychology Review*, 16(2), 103-115. doi: [10.1177/1088868311418986](https://doi.org/10.1177/1088868311418986)

- Ki, P. (2015). *Affective Coping among Individuals Reporting a History of Rejection*. (Unpublished doctoral dissertation). Connecticut University, USA.
- Levy, K.N., Meehan, K.B., Kelly, K.M., Reynoso, J. S., Weber, M., Clarkin, J.F., & Kernberg, O.F. (2006). Change in attachment patterns and reflective function in a randomized control trial of transference-focused psychotherapy for borderline personality disorder. *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 74*(6), 1027-1040. doi: [10.1037/0022-006X.74.6.1027](https://doi.org/10.1037/0022-006X.74.6.1027)
- Li, X., & Meier, J. (2017). Father love and mother love: Contributions of parental acceptance to children's psychological adjustment. *Journal of Family Theory & Review, 9*(4), 459-490. doi: [10.1111/jftr.12227](https://doi.org/10.1111/jftr.12227)
- Maier, E.H., & Lachman, M.E. (2000). Consequences of early parental loss and separation for health and well-being in midlife. *International Journal of Behavioral Development, 24*(2), 183-189. doi: [10.1080/016502500383304](https://doi.org/10.1080/016502500383304)
- Milevsky, A., Schlechter, M., Netter, S., & Keehn, D. (2007). Maternal and paternal parenting styles in adolescents: Associations with self-esteem, depression and life-satisfaction. *Journal of Child & Family Studies, 16*(1), 39-47. doi: [10.1007/s10826-006-9066-5](https://doi.org/10.1007/s10826-006-9066-5)
- Nisenbaum, M.G., & Lopez, F.G. (2015). Adult attachment orientations and anger expression in romantic relationships: A dyadic analysis. *Journal of Counseling Psychology, 62*(1), 63-72. doi: [10.1037/cou0000047](https://doi.org/10.1037/cou0000047)
- Pincus, A.L., & Wilson, K.R. (2001). Interpersonal variability in dependent personality. *Journal of Personality, 69*(2), 223-251. doi: [10.1111/1467-6494.00143](https://doi.org/10.1111/1467-6494.00143)
- Rohner, R.P. (2014). Parental Power and Prestige Moderate the Relationship Between Perceived Parental Acceptance and Offspring's Psychological Adjustment Introduction to the International Father Acceptance–Rejection Project. *Cross-Cultural Research, 48*(3), 197-213. doi: [10.1177/1069397114528295](https://doi.org/10.1177/1069397114528295)
- Rohner, R.P. (2016). Introduction to Interpersonal Acceptance-Rejection Theory (IPARTheory) and Evidence. *Psychology and Culture, 6*(1), 4. doi: [10.9707/2307-0919.1055](https://doi.org/10.9707/2307-0919.1055)
- Rohner, R.P., Filus, A., Melendez-Rhodes, T., Kuyumcu, B., Machado, F., Roszak, J., . . . & Roy, K. (2019). Psychological Maladjustment Mediates the Relation Between Remembrances of Parental Rejection in Childhood and Adults' Fear of Intimacy: A Multicultural Study. *Cross-Cultural Research, 53*(5), 508-542. doi: [10.1177/1069397118822992](https://doi.org/10.1177/1069397118822992)

- Rohner, R.P., & Khaleque, A. (2002). Parental acceptance-rejection and life-span development: A universalist perspective. *Online Readings in Psychology and Culture*, 6(1), 1-10.
- Rohner, R.P., & Khaleque, A. (2010). Testing central postulates of parental acceptance-rejection theory (PARTheory): A meta-analysis of cross-cultural studies. *Journal of Family Theory & Review*, 2(1), 73-87. doi: [10.1111/j.1756-2589.2010.00040.x](https://doi.org/10.1111/j.1756-2589.2010.00040.x)
- Rohner, R.P., Khaleque, A., & Cournoyer, D.E. (2004). Cross-national perspectives on parental acceptance-rejection theory. *Marriage & Family Review*, 35(3-4), 85-105. doi: [10.1300/J002v35n03_06](https://doi.org/10.1300/J002v35n03_06)
- Rohner, R., Khaleque, A., & Cournoyer, D.E. (2009). Introduction to Parental Acceptance-Rejection Theory, methods, evidence, and implications (revised April 10, 2009) Retrieved 29 May 2016, from <http://www.cspar.uconn.edu>.
- Rohner, R.P., Putnick, D.L., Molaver, A.D., Ali, S., Butt, M.M., Ibrahim, D.M., . . . & Senese, V.P. (2020). Psychological maladjustment mediates the link between remembrances of parental rejection in childhood and loneliness in adulthood: A cross-cultural comparative study. *International Journal of Psychology*, 55(4), 590-600. doi: [10.1002/ijop.12621](https://doi.org/10.1002/ijop.12621)
- Segrin, C., & Rynes, K.N. (2009). The mediating role of positive relations with others in associations between depressive symptoms, social skills, and perceived stress. *Journal of Research in Personality*, 43(6), 962-971. doi: [10.1016/j.jrp.2009.05.012](https://doi.org/10.1016/j.jrp.2009.05.012)
- Segrin, C., & Taylor, M. (2007). Positive interpersonal relationships mediate the association between social skills and psychological well-being. *Personality and Individual Differences*, 43(4), 637-646. doi: [10.1016/j.paid.2007.01.017](https://doi.org/10.1016/j.paid.2007.01.017)
- Smith, L., Ciarrochi, J., & Heaven, P.C. (2008). The stability and change of trait emotional intelligence, conflict communication patterns, and relationship satisfaction: A one-year longitudinal study. *Personality and Individual Differences*, 45(8), 738-743. doi: [10.1016/j.paid.2008.07.023](https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.07.023)
- Spiegel, E.B. (2016). Attachment-focused psychotherapy and the wounded self. *American Journal of Clinical Hypnosis*, 59(1), 47-68. doi: [10.1080/00029157.2016.1163658](https://doi.org/10.1080/00029157.2016.1163658)
- Steptoe, A., Deaton, A., & Stone, A.A. (2015). Subjective wellbeing, health, and ageing. *The Lancet*, 385(9968), 640-648. doi: [10.1016/S0140-6736\(13\)61489-0](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61489-0)
- Sumer, N., & Cozzarelli, C. (2004). The impact of adult attachment on partner and self-attributions and relationship quality. *Personal Relationships*, 11(3), 355-371. doi: [10.1111/j.1475-6811.2004.00087.x](https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00087.x)

- Vandewalle, J., Moens, E., & Braet, C. (2014). Comprehending emotional eating in obese youngsters: the role of parental rejection and emotion regulation. *International Journal of Obesity*, 38(4), 525-530. doi: [10.1038/ijo.2013.233](https://doi.org/10.1038/ijo.2013.233)
- World Health Organization (1984). World Health Organization (WHO) Definition of Health Retrieved 07 March 2021, from: [World Health Organization \(WHO\) Definition Of Health - Public Health](#).
- Wolfradt, U., Hempel, S., & Miles, J.N. (2003). Perceived parenting styles, depersonalisation, anxiety and coping behaviour in adolescents. *Personality and Individual Differences*, 34(3), 521-532. doi: [10.1016/S0191-8](https://doi.org/10.1016/S0191-8)
- Zhang, F., & Labouvie-Vief, G. (2004). Stability and fluctuation in adult attachment style over a 6-year period. *Attachment & Human Development*, 6(4), 419-437

The remembrance of parental acceptance-rejection and its effect to psychological well-being

Sofia Psoma⁸ & Theodoros Giovazolias⁹

Abstract

The purpose of this study was to examine the effect of perceived parental acceptance-rejection in childhood on psychological well-being during adulthood, but also whether this effect is mediated through other factors such as adult attachment and the interpersonal profile test. The study was conducted on 729 students of whom 344 were men and 384 were women with a mean age of 21 years. The self-report scales used gathered data around demographics, recalled parental acceptance-rejection, adult attachment, interpersonal style, and psychological well-being. The results showed that adult attachment mediates the relationship between perceived parental acceptance-rejection and psychological well-being with the effect of the dysfunctional detachment having a greater effect than the destructive overdependence. Finally, the only interpersonal style that proved to act as a mediating factor was the healthy dependency. Findings contribute to the further understanding of the degree, but also of the way in which the acceptance-rejection by parents during childhood can affect the psychological well-being of the individual in later stages of lifespan.

Keywords: parental acceptance-avoidance, adult attachment, interpersonal style, well-being.

---

⁸ Graduate Psychology Student, Department of Psychology, School of Social Sciences, University of Crete, Rethymno 74100, E-mail: sofpsoma@gmail.com

⁹ Professor of Counselling Psychology, Department of Psychology, School of Social Sciences, University of Crete, Rethymno 74100, E-mail: giovazot@uoc.gr

